

Representantforslag 97 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Kjersti Toppe, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum

Dokument 8:97 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Kjersti Toppe, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om etablering av grønt investeringselskap for utvikling av teknologibedrifter (grønt karbon)

Til Stortinget

Bakgrunn

Verden kan nå togradersmålet og bli et lavutslippssamfunn innen 2050 samtidig som verdiskaping og velferd opprettholdes. Det er konklusjonen i flere rapporter og utredninger det siste året, blant annet den femte rapporten fra FNs klimapanel og rapporten «The New Climate Economy» fra The Global Commission on the Economy and Climate. Imidlertid vil man ikke kunne nå frem uten utvikling av ny teknologi og nye grønne løsninger. Lavutslippssamfunnet forutsetter radikale teknologiske gjennombrudd. Disse gjennombruddene er innen rekkevidde. Men som den globale klima- og økonomikommisjonen uttaler, vil de ikke kunne realiseres uten kraftfullt politisk lederskap.

Norske bedrifter og kunnskapsmiljøer har omfattende satsing på utvikling av miljøteknologi og er langt fremme innen flere sentrale områder av global betydning, blant annet:

- skipsfart og maritim næring
- aluminiums- og ferrologeringsindustrien
- skog- og treindustrien
- marin sektor
- næringsmiddelindustrien

Innen alle disse næringene arbeides det med løsninger for hvordan biomasse – eller det fornybare og grønne karbonet – i større grad kan benyttes:

- Produksjon av bygningsmaterialer, kjemikalier, materialer mv. Blant annet produserer Borregaard kjemikalier og materialer av trær som erstatter oljebaserte produkter.
- Produksjon av drivstoff. Borregaard produserer bioetanol og Statkraft planlegger et fullskala produksjonsanlegg for annengenerasjon biodrivstoff på Tofte.
- Produksjon av mat fra hav og land.
- I industrielle produksjonsprosesser. Blant annet arbeider Elkem med muligheten for å bruke trekull istedenfor fossilt kull i produksjonen av ferrosilicium og silisium.

Alle produkter som i dag produseres med basis i sort (fossilt) karbon kan produseres med basis i grønt (fornybart) karbon. Anvendelse av det grønne og fornybare karbonet fremfor det sorte og fossile gjør at nettoutsippet av klimagasser kan reduseres og stanses. Fotosyntesen gjør at klimagassen CO₂ samles og lagres i planter og trær – og i produkter laget av plantene og trærne. Forslagsstillerne mener Norge må innta en ledende posisjon innen bioøkonomi og i arbeidet med å utvikle løsninger basert på det grønne karbonet. Staten må være en tilrettelegger for å gjøre det bedriftsøkonomisk lønnsomt å satse på det grønne karbonet, slik staten også er tilrettelegger for satsing på fangst og lagring av fossilt CO₂ (CCS).

Satsing på utvikling av miljøteknologi er også en nødvendig satsing for å opprettholde norske bedrifters konkurransekraft i årene som kommer og sikre fremtidig verdiskaping. Bedrifter som ikke evner å omstille seg i takt med det grønne skiftet, taper i den internasjonale konkurransen.

Ny teknologi som foredler det grønne karbonet, vil gi grunnlag for nye industrielle klynger og arbeidsplasser.

Selv om norsk næringsliv ikke scorer høyt på målinger av FoU-aktivitet (forskning og utvikling), viser undersøkelser at innovasjonsaktiviteten og -kapasiteten er høy. Dette skyldes ikke minst den norske samarbeidsmodellen og tilliten mellom folk. Samspillet mellom operatører, funksjonærer og ledelse i bedriftene og næringsklyngene gir gode innovasjons- og produktivitetsresultater. Erfaringsbasert kompetanse i møte med forskning gir høy innovasjonsevne, selv om de formelle investeringene i FoU ikke er på verdenstoppen. Dette innebærer samtidig at økte investeringer i FoU vil gi gode resultater.

FoU-aktiviteten er risikofyllt og kapitalkrevende for bedriftene. For å oppnå de gjennombruddene som klima- og miljøutfordringene krever, må bedriftene strekke sin risikovilje langt. Mange av de prosjektene som bedriftene arbeider med eller som er på idéstadiet vil ikke nå frem og bli kommersialisert. Samfunnsøkonomisk er det likevel både nødvendig og lønnsomt å investere i teknologiutvikling. Derfor må det offentlige bidra gjennom støtte og risikoavlastning. Produktivitetskommisjonen legger stor vekt på nettopp dette i sin rapport fremlagt tidligere i år:

«Teknologiutvikling må støttes. Hvis verden på sikt skal kunne redusere utslippene av klimagasser slik at togradersmålet kan nås, kreves omfattende teknologiske nyvinninger som blir tatt i bruk i alle de store utslippslandene. Det er ofte knyttet positive eksterne effekter til utvikling av teknologi. Tilstrekkelig teknologiutvikling med positive eksterne effekter krever offentlig bidrag.»

Det offentlige må bidra i hele utviklingsløpet, fra idé og forskning, via pilotanlegg og til kommersialisering. I de fleste utviklingsprosesser øker kapitalbehov og risiko utover i utviklingsløpet. Pilot- og demonstrasjonsanlegg og fullskala testanlegg representerer meget store investeringer med stor risiko og stort kapitalbehov. Disse fasene er som regel mye mer krevende for bedriftene enn de tidligere fasene i utviklingsløpet. De senere årene har det vært en økende erkjennelse av dette. Blant annet legges det stor vekt på dette i EUs innovasjonspolitik. Også Produktivitetskommisjonen påpeker dette:

«Kommisjonen mener at økt vekt på kommersialisering kan bidra til å få mer næringsaktivitet og verdiskaping ut av forskningen i privat og offentlig sektor.»

Forslagsstillerne mener de offentlige virkemidlene må være tilpasset den klima- og miljøutfordringen Norge står overfor. Det er behov for radikale gjennombrudd – raskt. Det betyr at bedriftene må ha tilstrekkelige virkemidler tilgjengelig gjennom hele ut-

viklingsløpet. Enovas bevilgning på 1,5 mrd. kroner til et pilotanlegg for produksjon av aluminium på Karmøy illustrerer at det er behov for kraftfulle virkemidler. Andre bedrifter har prosjekter av samme størrelsesorden under utvikling og som vil kreve betydelig støtte for å kunne kommersialiseres. Forslagsstillerne mener derfor at det i årene fremover må bevilges betydelig større beløp til dette formålet, blant annet gjennom Miljøteknologiordningen og Klima- og energifondet. Videre må det offentlige gi klare etterspørselsbaserte signaler til markedet, både gjennom avgifter og andre reguleringer og gjennom det offentliges egne innkjøp.

Bedrifter har ulike behov for støtte gjennom utviklingsprosessen. Lån, skatteincentiver og støtte er blant de virkemidlene som det er behov for og som i dag er tilgjengelige. Forslagsstillerne mener at det også er behov for statlig eier-/egenkapital. Dette gjelder prosjekter der andre virkemidler ikke gir den risiko- og kapitalmessige avlastning som er nødvendig. Som nevnt er utvikling av miljøteknologi beheftet med stor risiko for den enkelte bedrift. Selv med tilgang til støtte og lån vil mange bedrifter ikke være i stand til å løfte et tungt prosjekt gjennom en lang og krevende utvikling. Et statlig heleid investeringsselskap vil kunne bidra strategisk og langsiktig til å etablere eller styrke virksomheter som kan lede an i utvikling av nye løsninger, produkter og markeder.

Det statlige investeringsselskapet Investinor AS bidrar med egenkapital til norske selskaper i en tidlig vekstfase og har midler øremerket for investeringer i skogindustri (500 mill. kroner). Selskapets investeringskriterier gjør imidlertid at det ikke vil kunne ta den rollen som er nødvendig. Blant annet har selskapet et kortere tidsperspektiv enn det som er nødvendig, og selskapets tilgjengelige kapital er på et for lavt nivå til å kunne investere i store prosjekter. Det pågår nå en prosess for å evaluere Investinor AS.

Forslagsstillerne mener derfor det er behov for et grønt investeringsselskap med følgende innretning og mandat:

- Investeringsselskapet skal investere i selskaper som tar en ledende og strategisk rolle i utvikling av nye løsninger og teknologier basert på grønt karbon.
- Investeringsselskapets inntreden må være utløsende for at utviklingsarbeidet kan gjennomføres.
- Investeringsselskapet skal investere i virksomheter som kan skape konkurransedyktig avkastning i et langsiktig perspektiv.
- Investeringsselskapet investeringskapital må være betydelig. For at selskapet skal evne å være med på de store prosjektene, er 10 milliarder kroner nødvendig i første fase.

- Investeringselskapet bør kunne stille til rådighet egenkapital, langsiktige lån og kombinasjoner av dette (inkl. ansvarlig lån).
- Investeringselskapets eierandel i bedriftene vil være mellom en tredjedel og 50 prosent.
- Bedriftene skal ha teknologiutvikling og kommersialisering av nye produkter som formål. Organisering av selskaper, der investeringselskapet skal delta, må ivareta at selskapets formål er teknologiutvikling.
- Investeringselskapet etableres med en liten, kompetent og målrettet administrasjon underlagt et styre/en investeringskomité.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til etablering av et grønt investeringselskap for utvikling av teknologibedrifter som baserer seg på grønt (fornybart) karbon.

15. april 2015

